

BILAGA 2

SKOLINSPEKTIONENS GRANSKNING AV DEN KOMMUNALA FÖRSKOLEVERKSAMHETEN PÅ NORRMALM

Bakgrund

Skolinspektionen har granskat verksamheten i de kommunala förskolorna i Stockholm. Granskningen har gjorts enbart genom intervjuer med personal och föräldrar. Inga verksamhetsbesök genomfördes. Skolinspektionen utförde tillsynen av Norrmalms förskoleverksamhet den 17-19 maj 2011. Ansvariga för tillsynen var undervisningsrådet Stig Westlund och utredaren Magdalena Molin.

Skolinspektionens tillsyn fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö. Granskningen avser inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i verksamheten. Istället har en bedömning gjorts av i vilken utsträckning verksamheten vid det aktuella granskningstillfället avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i detta beslut grundas på de dokument som förskolorna, stadsdelarna och Stockholms kommun skickat in, de verksamhetsredogörelser de lämnat och intervjuer som genomförts.

Generella slutsatser för Stockholms förskolor

Inspektionens generella slutsatser är att:

- förskolorna bedriver generellt en god pedagogisk verksamhet, men det finns förskolor där verksamheten blir mer av omsorg än planerad pedagogisk verksamhet
- det finns ett väl utvecklat system för kvalitetsarbete, men det finns förskolor där uppföljningen behöver förbättras
- rutinerna för att kartlägga barn som behöver extra stöd och åtgärderna utifrån detta fungerar bra
- en majoritet av förskolorna bedriver ett aktivt värdegrundsarbete, men det förebyggande arbetet kan förbättras på några förskolor
- modersmålsstödet bör utvecklas på förskolor i flera stadsdelar
- förskolorna har kommit olika långt i arbetet kring könsroller och mönster
- stadens övergripande arbete med tillståndgivning för och tillsyn av fristående förskolor fungerar enligt regelverket.

Insatser för att säkra åtgärderna och följa upp avvikelserna

Utifrån de avvikelser som framkommit i skolinspektionens rapport har stadsdelsförvaltningen i verksamhetsplanen för år 2012 tagit fram nämndaktiviteter för att säkra arbetet med att åtgärda bristerna i skolinspektionens rapport.

Avvikelser för Norrmalm

Resultatet för Norrmalms har en överensstämmelse med resultat för övriga stadsdelar i Stockholm.

Bedömning:

Alla förskolor präglas inte fullt ut av en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet.

Skolinspektionen skriver i sin motivering att i intervjuer med personal, föräldrar och förskolechefer framkommer att de flesta förskolorna erbjuder barnen en pedagogisk verksamhet som utgår från de nationella målen. Det framkommer dock att det finns avdelningar som inte planerar det pedagogiska innehållet utifrån de nationella målen. Orsaken till detta, uppger föräldrar och personal, kan bland annat vara avsaknaden av personal med pedagogisk högskoleutbildning eller sjukfrånvaro med många vikarier. Detta leder enligt föräldrar och personal till att den pedagogiska verksamheten blir eftersatt och att barnen inte alltid får möjlighet att utveckla de förmågor som läroplanen föreskriver.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

På de avdelningar som det framkommit att brister i planeringen av det pedagogiska innehållet kommer strukturer och organisationen att ses över. För att åtgärda dessa brister kommer förskolorna att arbeta med kompetensutveckling av medarbetarna, öka förskollärartätheten och sänka sjufrånvaron för att säkra att alla barn får en god pedagogisk verksamhet.

Bedömning:

Personalen i förskoleverksamheten har inte i tillräcklig utsträckning sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

Skolverket skriver i sin motivering att i intervjuer med föräldrar och personal framkommer att det finns avdelningar som inte har möjlighet att planera det

pedagogiska innehållet utifrån de nationella målen vilket leder till att den pedagogiska verksamheten blir eftersatt. Detta kan enligt föräldrar och personal i vissa fall förklaras med avsaknad av högskoleutbildad personal.

Av den nationella statistiken 2010 framgår att 41 procent av personalen i Stockholm kommun har pedagogisk högskoleutbildning i jämförelse med rikets 54 procent. I Norrmalms stadsdel varierar andelen personal med högskoleutbildning mellan enheter och förskolor men uppgår i genomsnitt till 60 procent.

Stadsdelsförvaltningens kommentarer

Stockholm växer med ca 2 000 barn per år sedan 2005 vilket innebär att stora ansträngningar måste göras för att nyrekrytera förskollärare.

Det vi ser är att under året har förskollärartätheten på Norrmalms förskolor sjunkit från 58 % till 53 % . Anledningen till detta har bland annat varit svårt att rekrytera förskollärare. Rekrytering av förskollärare kommer att vara prioriterat under år 2012 för att arbeta fram både kortsiktiga och långsiktiga strategier. Uppföljningar av förskollärartätheten på enhets-, förskole- och avdelningsnivå kommer att ske under året.

Stockholm stad har de senaste åren avsatt ca 15 miljoner kr för kompetensutveckling i förskolan och för närvarande studerar 100 barnskötare till förskollärare. Förskolorna på Norrmalm kommer även fortsättningsvis erbjuda barnskötare att utbilda sig vidare till förskollärare.

Stadsdelsförvaltningen ser kompetensutveckling som en strategiskt viktig fråga för att hålla en hög kvalitet i förskoleverksamheten. Medarbetarna erbjuds bland annat barnskötarutbildning, universitet och högskolekurser och intern kompetensutveckling så som pedagogiska nätverk och pedagogiska caféer.

Bedömning:

Förskolorna arbetar inte för att få ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen och för att ge föräldrarna möjlighet att påverka verksamheten.

Skolinspektionen skriver i sin motivering att genom intervjuer med föräldrar, personal och förskolechefer framgår att det varierar mellan förskolorna huruvida samarbetet mellan förskola och hem fungerar. Några föräldrar uppger att det vid utvecklingssamtalen inte alltid ges tydlig information om barnets utveckling och lärande. Vissa av föräldrarna anser även att verksamheten inte presenterar mål,

syfte eller planering vilket gör att det kan vara svårt att ha synpunkter på innehållet. Förskolecheferna bekräftar att det finns förskolor där samarbetet inte fungerar fullt ut och uppger att samarbetet med föräldrarna är ett identifierat utvecklingsområde.

Stadsdelens kommentar

I förskoleundersökningen år 2011 instämmer 88 % av föräldrarna i påståendet att förskolan informera mig om sina mål och arbetssätt. Detta är en ökning från 81 % sen år 2010. I påstående att jag får veta vad förskolan gör för att stödja mitt barn utveckling instämmer 74 % av föräldrarna vilket är samma resultat som år 2010.

Enligt senast förskoleundersökningen är det 82 % av föräldrarna som känner sig välkomna att ställa frågor och framföra synpunkter på verksamheten.

Föräldrasamverkan har varit ett utvecklingsområde under år 2011 och kommer även under år 2012 att vara det. Samverkan med föräldrarna finns i olika former på förskolan så som exempelvis förskolråd, föräldramöten och individuella samtal. Alla förskoleenheter kommer under året utveckla föräldrasamverkan för att ge föräldrarna mer delaktighet och inflytande.

Bedömning:

Det finns inte ett förtroendefullt samarbete mellan förskoleklasser, skolor och fritidshem.

Skolinspektionen skriver i sin motivering att i intervjuer med förskolechefer och personal framkommer att samarbetet på flera förskolor fungerar mycket dåligt eller inte alls. Personalen och förskolecheferna säger att skolorna i varierande grad är intresserade av att samarbeta och av att utbyta kunskaper och erfarenheter. I de fall då en sådan samverkan ändå kommer till stånd sker det oftast på skolans villkor. Vidare framkommer i intervjuerna att det har det uppstått ytterligare svårigheter att genomföra en bra övergång på grund av det fria skolvalet vilket innebär att fler skolor är inblandade.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

För stadsdelens kommunalförskolor och kommunala skolor finns ett utarbetat samverkan kring erfarenhetsutbyte i form av pedagogiska caféer. På detta forum visar de olika skolformerna upp sin verksamhet och presenterar deras arbete med utgångspunkter från vissa teman. Förskolan bjuder in skolan vid ett tillfälle och skolan bjuder in förskolan till nästa. Erfarenhetsutbytet har lett fram till en förståelse för varandras verksamheter men vi ser att detta behöver vidareutvecklas för att fullt ut leda till samverkan kring barnens övergång till skolan.

Det finns ett överlämnande material som innehåller dokumentation om barnens erfarenheter från förskolan som följer med alla barnen med vårdnadshavarens godkännande. Detta material har som syfte att vara ett komplement till andra former av samverkan kring barnets övergång till förskoleklassen.

Förskolorna kommer under året utveckla samverkan med både kommunala och fristående skolor. Ett utvecklingsarbete kommer att ske under år 2012 med förskolechefer och rektorer.

Bedömning:

Förskolorna arbetar inte så att de medverkar till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla såväl modersmål som det svenska språket.

Skolverket skriver i sin motivering att förskolorna inte medverkar i tillräcklig utsträckning till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla såväl sitt modersmål som det svenska språket. I intervjuer med förskolans personal får Skolinspektionen flera exempel på förskolornas arbete med att ge barn med ett annat modersmål möjligheter att utveckla sin kulturella identitet. I förskolor där det saknas personal som talar barnens modersmål ges barnen i liten omfattning möjlighet att utveckla sitt modersmål. Detsamma gäller barn som på sin förskola är ensamma om sitt språk. Någon större samverkan för att avhjälpa dessa svårigheter finns inte mellan de olika förskolorna.

Stadsdelsförvaltningen kommentar

I förskolans verksamhet synliggörs flerspråkighet och kulturell mångfald i pedagogisk dokumentation, genom bilder, material, skriftspråk, musik, böcker och föremål som representerar alla barns språk och kulturer. Vid inskolning får alla nya föräldrar i samverkan med förskolan kartlägga barnets språkkontext. Utifrån kartläggningen förs en dialog om flerspråkighetens betydelse för barnets fortsatta språkutveckling. Det är av vikt att ha ett samarbete med de flerspråkiga familjerna för att stödja barnet i språkutvecklingen.

Det huvudsakliga stödet i barnens språkutveckling sker på den egna förskolan genom ett positivt förhållningssätt hos förskollärarna och barnskötarna. Även så kallade lekgrupper organiseras över stadsdelen. Exempel på lekgrupper som regelbundet träffas är engelska, spanska och serbokroatiska. Det är ca 43 språk som finns representerade på stadsdelen och lekgrupper organiseras utifrån språkkompetens hos medarbetarna och antalet barn.

Stadsdelen har riktlinjer för arbetet med de flerspråkiga barn och som under år 2012 kommer att revideras för att följa utvecklingen i landet och staden.

När stadens inspektörer inspekterade Mitt i Citys förskolor våren 2012 lyfte de upp deras arbete med de flerspråkiga barnen som ett föredöme för staden. Deras arbete kommer användas som en inspirationskälla för alla förskolorna på Norrmalm.

En arbetsgrupp med representanter från alla sju förskoleenheterna träffas regelbundet för att utveckla och följa upp arbetet med de flerspråkiga barnen. Utbildningar anordnas kring arbetet flerspråkig barn och ett språknätverk träffas regelbundet för att utveckla arbetet med de flerspråkiga barnen.

Bedömning:

Förskolorna arbetar inte tillräckligt medvetet för att motverka traditionella könsroller och könsroller.

Skolverket skriver i sin motivering att under intervjuer med förskolechefer och personal framgår att det förekommer diskussioner i arbetslagen om vad det innebär att motverka traditionella könsroller och könsroller. Det finns dock förskolor där diskussionen i huvudsak handlar om att skapa en tillåtande miljö där alla barn ska ges möjlighet att leka med samma saker och inte om vuxnas förhållningssätt. Personalen på dessa förskolor uppger att de tror att de möter pojkar och flickor på samma sätt oavsett kön. Samtidigt uppger de att de inte i tillräckligt hög grad arbetar aktivt för att analysera hur deras förhållningssätt påverkar barnens lek och val i vardagen i ett könsrollsperspektiv.

Stadsdelsförvaltningens kommentarer

I förskoleundersökningen år 2012 svara 91 % av föräldrarna att de instämmer i påståendet att pojkar och flickor ges lika möjligheter vilket är det högsta resultatet i staden. Detta område har stadsdelens förskolor arbetat med under flera år och utvecklat arbetssätt för att stävja traditionella könsroller. Det vi kan utläsa i dialog och i utvärderingar från förskolorna är att området är under ständig process då det under året kommer in nya medarbetare och familjer som behöver introduceras i förhållningssättet. Under året kommer förskolorna att utveckla sitt arbete med denna fråga och vikten av att analysera hur deras förhållningssätt påverkar barnen vara en prioriterad del.

Bedömning:

Förskolornas planer mot kränkande behandling uppfyller inte författningarnas krav.

Skolinspektionen skriver i sin motivering att inom Norrmalms stadsdel har de olika enheterna gemensamma likabehandlingsplaner som också fungerar som plan mot kränkande behandling. Planerna innehåller ofta en översikt av åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Varje särskild verksamhets specifika behov framgår dock inte, vilket är nödvändigt för att arbetet inom de enskilda verksamheterna ska bli tydligt och fungera väl. Som följd av detta saknas det också en redogörelse över vilka av åtgärderna som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

Under år 2011 har enheterna arbetat fram likabehandlingsplaner som uppfyller lagstiftningens alla delar bland annat har varje verksamhets specifika behov kartlagt. Till årsskiftet kommer planen att utvärderas och revideras. Tills sin hjälp har många enheter använt verktyget PLAN mot diskriminering och kränkande behandling i förskolan och skolan. Detta material har tagits fram i samarbetet med Diskrimineringsombudsmannen (DO) Barn- och elevombudet (BEO) vid Skolinspektionen och Skolverket. Likabehandlingsplanen kommer att bifogas till varje enhets verksamhetsplan för 2012.

Bedömning:

Barngruppernas storlek och sammansättning utvärderas inte kontinuerligt.

Skolinspektionen skriver i sin motivering att i Skolverkets allmänna råd för kvaliteten i förskola (SKOLFS 2005:10) anges att kommunen bör redovisa hur personaltäthet, gruppstorlek och gruppsammansättning har anpassats till behoven i olika förskolor samt kunna visa hur hänsyn har tagits till faktorer som barnens ålder och kön, behov av särskilt stöd, andelen barn med annat modersmål än svenska, kontinuiteten i barn- och personalgrupp, personalens kompetens, lokalernas och utemiljöns beskaffenhet, upptagningsområdets sociala karaktär och barnens närvarotider. Kommunen bör genomföra konsekvensutredningar innan beslut fattas som påverkar förskolornas personaltäthet, gruppstorlek och gruppsammansättning. Utredningarna bör behandla både ekonomiska och pedagogiska konsekvenser. Kommunen bör även återkommande följa upp och utvärdera vilken betydelse personaltätheten samt barngruppernas storlek och sammansättning har i förhållande till möjligheten att bedriva en god pedagogisk verksamhet i enlighet med läroplanen. I intervju med avdelningschefen för stadsdelens samtliga förskolor, förskolechefer och personal framgår att det inte görs någon övergripande uppföljning och utvärdering av barngruppernas storlek och sammansättning. Det innebär att stadsdelsförvaltningen saknar underlag för att

bedöma gruppernas lämplighet och vilka effekter barngruppernas storlek och sammansättning medför för verksamheten.

Stadsdelsförvaltningens kommentar

För att uppfylla läroplanens intentioner och ge barnen en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet har förskolorna en organisation där barnen under dagen är mindre grupper. Genom att barnen är i mindre grupper under dagen ser förvaltningen att hänsyn tas till de områden och faktorer som skolinspektionen tar upp i sin rapport.

Under år 2012 kommer avdelningschefen för förskolan att börja följa upp barngruppernas sammansättning och personaltäthet tillsammans med respektive förskolechef två gånger per år. Mötet kommer att utgå från en mall som tar upp faktorer som till exempel antal barn, åldersfördelning, antal barn i behov av särskilt stöd, förskollärare och barnskötare. Det innebär att barngruppernas storlek och sammansättning dokumenteras för varje enhet, förskola och avdelning.